

De politiska rättigheterna

Peter Kropotkin

1902

Inte en dag förgår, utan att bourgeoisprässen i alla tonarter uppstämmer sången om de politiska rättigheternas värde och betydelse, sången om medborgarnes politiska frihet, den allmänna rösträtten, valfriheten, tryck- och församlingsfriheten o. s. v., o. s. v.

”Då I nu ären i besittning af dessa rättigheter”, frågar man oss, ”hvarför gören I uppror? Genom dessa friheter bjudes er ju möjlighet att skaffa luft åt de nödvändigaste reformerna utan att gripa till våldet?”

Låtom oss analysera dessa famösa politiska friheter, låtom oss analysera dem från den klass synpunkt, som ingenting äger och som regerar ingen, som har få rättigheter, men många skyldigheter.

Vi säga icke, som man ofta beskyller oss för, att de politiska rättigheterna för oss öfverhufvudtaget icke hafva något värde. Vi veta mycket väl, att sedan lifegenskapen, ja sedan förra århundradet, hafva gjorts många framsteg. Mannen af folket är icke mera det för alla rättigheter blottade väsen, som han fordom var; den franske bonden blir ej mera piskad på gatan som hans ståndbroder i Ryssland. Arbetaren, särskildt arbetaren i storstäderna, anser sig vara lika god som hvilken som helst annan, då han lämnar verkstaden och träder ut i det offentliga lifvet. Den franske arbetaren är ej längre som förr en varelse, som är i saknad af alla mänskliga rättigheter, af aristokraten ej skattad högre än ett lastdjur. Tack vare revolutionen, tack vare det af folket utgjutna blodet, är han i dag i besittning af vissa personliga rättigheter, hvilka vi på intet sätt vilja underskatta.

Men vi hafva lärt oss att göra åtskillnad, vi veta att rättigheter och rättigheter äro två olika saker. Det finnes rättigheter, som besitta ett reelt värde och rättigheter, som ha så godt som intet värde alls; den, som söker sammanblanda dessa båda, är en hycklare, som blott har för afsigt att bedraga folket. Det finnes rättigheter såsom t. ex. jämlikheten mellan bonden och aristokraten i deras privata förhållanden, den personliga okränkbarheten och åtskilliga andra rättigheter, som ha kostat våldsamma strider och som af folket skattas så högt, att det skulle göra uppror i det ögonblick, då man ville borttaga desamma. Men det finnes också rättigheter, såsom den allmänna rösträtten, tryckfriheten etc., för hvilka folket icke kan bli hänfördt, emedan det nogsammt vet, att dessa ”rättigheter”, som så ypperligt egna sig till att skydda bourgeoisien mot angrepp från adel och regering, i själfva verket icke äro annat än verktyg i de härskande klassernas tjänst, för att upprätthålla deras herravälde öfver folket. Detta slags rättigheter har intet gemensamt med dem, som vi här ofvan nämnde; de kunna icke hafva något gemensamt med dessa, emedan de ej erbjuda folket något skydd, och om man än nu för tiden benämner alltsammans med det prunkande namnet ”politiska rättigheter”, så betyder detta intet annat än att vårt politiska språk är ett obegripligt och tanklöst pladder, uppfunnet af bourgeoisien, till dess nytta och i dess intresse.

Hur kan man i verkligheten tala om en politisk rättighet, då denna icke är ett medel att tillförsäkra dem, som ännu icke besitta makten, oafhängighet och frihet - eller ingjuta hos andra respekt för dessa rättigheter? Hvari består en sådan rättighets nytta, då en icke är ett verktyg till befrielse för dem, som sträfva efter frihet? En Gambetta, en Bismarck, en Gladstone behöfva säkerligen ingen tryck- eller församlingsfrihet, de skriva hvad de vilja, de församla sig med sina meningsfränder och tala som de behaga. De behöfva inga friheter, därför att de äro fria. När det talas om garantier för hvilken som helst frihet, t. ex. tryck- och yttrandefriheten, föreningsrätten o. s. v., så är det tydligt, att dessa blott kunna vara bestämda för dem, som ej äro starka nog för att göra sin vilja gällande. Det är den naturliga orsaken till alla politiska rättigheter.

Utgående från denna ståndpunkt, framställa vi frågan: ”Ha de politiska rättigheter, hvarom här är tal, tillkommit för deras skull, som verkligen behöfva dem?”

Säkerligen icke! Den allmänna rösträtten kan mången gång intill en viss punkt beskydda bourgeoisien mot ingrepp från den centrala maktens siad, utan att densamma är tvungen att till sitt försvar beständigt använda våldet. Den allmänna rösträtten kan vidare tjäna till att införa jämvigt mellan tvänne maktfaktorer, som ömsesidigt göra hvarandra makten stridig, utan att de båda rivalerna, som förr var nödigt, behöfva gripa till svärdet. Men denna rätt är absolut värdelös, då det gäller att störta regeringens herravälde eller blott inskränka hennes magt. Den allmänna rösträtten är ett förträffligt vapen att på ett fredligt sätt utjämna stridigheterna de maktagnade sinsemellan. Men hvilka fördelar kan den tillförsäkra det behärskade folket? Historien ger oss upplysning därom. Så länge bourgeoisien fruktade att genom den allmänna rösträtten gifva folket ett vapen i händerna som

kunde blifva farligt för dess privilegier, bekämpade de den med bitterhet. Men år 1848, då de kunde öfvertyga sig om, att de ingenting hade att frukta af denna allmänna rösträtt, utan att den snarare var ett trollmedel att vagga folket till ro, accepterade de härskande den med stor aplomb. Nu är det bourgeoisien själf, som är den ifrigaste försvararen af den allmänna rösträtten. Hvarför? Därför att de veta, att den är ett förträffligt vapen att tillförsäkra sig makten, utan att de behöfva frukta, att deras intressen lida skada.

Liknande är förhållandet med tryckfriheten. Hvilket var det mest bindande argument, då bourgeoisien proklamerade tryckfriheten? Prässens vanmakt! Javäl, dess vanmakt. Herr von Girardin skref en hel bok om prässens ofarlighet. "Förr i världen" - skrifver han i detta arbete - "brände man häxor och trollkarlar, därför att man var nog inskränkt att tro på deras allmakt. Nu för tiden sker detsamma med hänsyn till prässen, som man likaledes tror vara allsmäktig. Men med denna llmakt är det ingenting bevändt. Pressen är likaså harmlös och ofarlig, som hexorna under medeltiden. Hvarför då förfölja densamma?" Det var den dom, som herr de Girardin på sin tid uttalade. Och när bourgeoisin nu för tiden diskuterar tryckfriheten, hvilka argument anföres då till densammas försvar? "Se på England, Schweiz och Amerika, där är pressen fri och dock är den kapitalistiska utplundringen bättre utvecklad der än på andra ställen och kapitalets herravälde säkrare fotadt än i andra land. Låt blott de farliga lärorna uppträda - fortsätter man - och vi ha medel nog att kväfva pressens röst, utan att vi äro tvungna att taga vår tillflykt till det direkta våldet. och om en dag, vid ett tillfälle då allmänt uppror herrskar, den revolutionära pressen skulle visa sig blifva ett farligt vapen, välan, då finnes det alltid tid till, under en eller annan förevändning, att med ett slag tillintetgöra den."

Med församlingsfriheten är det icke bättre bestäldt.

"Låtom oss gifva fullständig församlingsfrihet - säger bourgeoisien - våra privilegier skola icke lida någon afbräck dervid. Hvad vi hafva att frukta, det är de hemliga sällskapen, och just de offentliga församlingarne äro det yppersta medlet att förlama dessa föreningars krafter. Men om i ett ögonblick af upphetsning de offentliga församlingarne utgöra en fara för oss, ha vi alltid, då vi äro i besittning af statsmakten, medel i vår hand att undertrycka dem."

"Privatbostadens okränkbarhet" - min käre, inför den i lagböckerna, förkunna densamma öfver allt", tänka de mest durkdrifne bland bourgeoisien. "Vi vilja ej att regeringens agenter skola öfverraska oss i vårt lilla hushåll, men vi upprätta ett svart kabinett, vi befolka landet med spioner, vi föra en lista öfver alla de personer, som vi anse vara farliga och öfvervaka dem på alla sätt. Men skulle vi en dag finna att denna privatbostadens helgd är oss till skada, åt fanders då med okränkbarheten, då arresta vi folk i deras sängar och genomsnoka allt. Men framföra llt måste vi vara kända vid detta tillfälle. De som tadla alltför högt och ifrigt stoppa vi in och till de andra vilja vi säga; "Hvad viljen I, mina herrar, i krig äro alla medel tillåtna. Sannolikt skola vi få applåder."

"Och brefhemligheten? - Säg det, skrif och förkunna vidt och bredt att vår korrespondens är okränkbar. Om poststationsföreståndaren i en liten by af nyfikenhet öppnar ett bref, afsätt honom då genast från hans embete och skrif med stora bokstäfver: "Hvilken omenniska! Hvilken förbrytare!" Låtom oss gifva akt på, att de små hemligheter, som vi anförtro åt våra bref, icke blifva bekanta. Men skulle vi få nys om en mot våra privilegier riktad komplott - välan, då pålägga vi oss intet tvång, då bryta vi alla bref och anställa, om så behöfves tusentals embetsmän för sådant ändamål. Och skulle det fanna en och annan in att protestera deremot, ja då svara vi honom utan fruktan, som en gång en engelsk minister gjorde, under parlamentets bifallsyttringar: "Javäl, mina herrar! Med beklämdt hjärta och största motvilja beslöto vi oss för att öppna brefven, men något annat medel stod oss ej till buds, ty fäderneslandet (läs: adeln och bourgeoisien) var i fara!"

Det är allt hvad som återstår af dessa så kallade politiska friheter.

Tryck- och församlingsfrihet, privatbostadens okränkbarhet och allt hvad de öfriga heta, blifva blott respekterade så länge folket ej gör sådant bruk af dem, att det kan blifva till skada för den privilegierade klassen. Men den dag då man vill begagna dessa friheter till att förstöra privilegieran, den dagen skall man kasta alltsammans öfver bord.

Och detta är ganska naturligt, menniskan eger blott sådana rättigheter, som hon genom många och svåra strider har tillkämpat sig, de rättigheter, hvilka hon hvarje dag är beredd att försvara med vapen i hand.

Om man icke mera på gatorna i Paris, såsom ännu sker i Odessa, låter kvinnor och män känna piskan, så är detta därför att folket skulle rifva bödeln i stycken. Om nu för tiden ingen aristokrat banar sig väg genom gatorna genom att låta sina tjenare utdela käppslängar till höger och vänster, så beror detta helt enkelt derpå, att man skulle slå ihjäl den tjänare, som lät låna sig till sådant. Och vidare, om det i våra dagar, på gatan och i offentliga lokaler, existerar en viss jemlikhet mellan arbetaren och arbetsgifvaren, så har detta sin grund deri, att tack vare föregående revolutioner, hos arbetaren utvecklats en personlig själfkänsla, som icke tillåter honom att mottaga några förolämpningar af principalen, men långtifrån af den anledningen, att denna jämlikhet är honom i lag garanterad.

Det är solklart, att den sanna friheten ej kan existera i det nuvarande samhället, hvarest det blott gifves herrar och slafvar, utplundrare och löneslafvar, herrskare och beherrskade. Men deraf följer visst inte, att vi den dag, då revolutionen sopar bort de sociala olikheterna, önska se tryckfriheten inskränkt som i Tyskland, församlingsrätten upphäfd som i Ryssland eller den personliga okränkbarheten inskränkt som i Turkiet. Slafvar under kapitalet, som vi alla äro, fordra vi rätten att skrifva och trycka hvad vi finna för godt, rätten att församla och organisera oss som vi finna för godt, ensamt och allenast för att bryta kapitalets ok.

Men det är på högsta tiden, att vi lära oss begripa, att inga lagliga förordningar kunna sätta oss i besittning af dessa rättigheter. Dessa garanteras oss icke genom en lag, ett stycke papper, som vid minsta nyck hos de makthafvande kan rifvas i stycken. Garantien, skyddet af dessa rättigheter ligger endast och allenast hos oss själfva. Då vi utveckla den nödvändiga makten för att skaffa vår vilja aktning, skall det också vara oss möjligt att skaffa respekt för våra rättigheter. Vi vilja hafva frihet att tala och skrifva hvad oss lyster, rätt att församla och organisera oss? Välan, då skola vi ej bedja om tillåtelse i parlamentet eller tigga oss till den genom en lag af senaten. Vi organisera oss till en makt, som vid hvarje tillfälle är i stånd att visa de makttegande tänderna, derest man skulle visa lust att inskränka tal- eller församlingsfriheten. Om vi äro starka skall det inte finnas en som skall våga att göra oss rätten att tala, skrifva, trycka och församlas, stridig. Den dag, då det lyckats oss att väcka så mycken genklang hos de undertryckte, att dessa flera tusen man starka stiga ned på gatorna för att försvara sina rättigheter, den adgen skall man icke våga att antasta dessa, än mindre förhålla oss de många andra, som vi skola fordra tillbaka. Då, men blott då, ha vi verkligen erhållit dessa rättigheter, som vi förgäfves under årtionden begärt af parlamenten. Då blifva de oss garanterade på ett annat och mera säkert sätt än då man ånyo nedskrifver dem på ett stycke papper.

Friheten gifver sig icke själf, man måste taga den.

Det Anarkistiska Biblioteket

Peter Kropotkin
De politiska rättigheterna
1902

Tidningen Brand #2 1902

sv.anarchistlibraries.net